

Двадцять перша Міжнародна олімпіада з лінгвістики

Бразилія (Бразилія), 23–31 липня 2024 року

Задачі для індивідуального змагання

Правила оформлення розв'язків задач

Не переписуйте задач. Розв'язуйте кожну задачу на окремому аркуші (чи аркушах). На кожному аркуші потрібно записати номер задачі, номер свого місця та своє прізвище. Тільки в такому випадку можна гарантувати точне оцінювання Вашої роботи.

Якщо в умові задачі не вказано інше, опишіть закономірності та правила, які Ви помітили в даних. Інакше Ваш розв'язок не отримає повної кількості балів.

Задача № 1 (20 балів). Подано дієслівні форми коріяцькою мовою та їхні українські переклади:

1. təjekmiŋŋənet	я зловлю $\dot{i}x_{(дв)}$
2. kekmiŋŋənew	ти ловиш $\dot{i}x_{(мн)}$
3. mətəlhun	ми $_{(дв)}$ побачили його
4. kujguŋnet	ти кусаєш $\dot{i}x_{(дв)}$
5. kinuheŋŋətək	ви $_{(дв)}$ чекаєте мене
6. nekmitən	вони зловили його
7. mətKolholəŋən	ми $_{(мн)}$ бачимо його
8. mətuhennet	ми $_{(дв)}$ почекали $\dot{i}x_{(дв)}$
9. enanŋevlatək	ви $_{(мн)}$ послали мене
10. tuhettək	я почекав вас $_{(дв)}$
11. məccuheŋŋətək	ми $_{(дв)}$ почекаємо вас $_{(дв)}$
12. inekmittək	ви $_{(дв)}$ зловили мене
13. təjelleŋən	я поведу його
14. nekulhuŋnew	вони бачать $\dot{i}x_{(мн)}$
15. najalholəŋtək	вони побачать вас $_{(мн)}$
16. məccenŋivŋənew	ми $_{(дв)}$ пошлемо $\dot{i}x_{(мн)}$
17. nejenŋivŋənet	вони пошлють $\dot{i}x_{(дв)}$
18. məccallələŋtək	ми $_{(дв)}$ поведемо вас $_{(мн)}$, ми $_{(мн)}$ поведемо вас $_{(мн)}$, ми $_{(мн)}$ поведемо вас $_{(дв)}$

(дв) = двоє людей (мн) = троє або більше людей

(a) Перекладіть українською мовою:

19. **kulleŋən**
20. **jinejguŋtək**
21. **tekminnew**
22. **təjohalləŋtək**
23. **mətKonŋevləŋən**

(b) Перекладіть коріяцькою мовою:

24. *ти побачиш $\dot{i}x_{(дв)}$*
25. *ми $_{(мн)}$ вкусили його*
26. *ви $_{(мн)}$ ловите мене*
27. *вони шлють вас $_{(дв)}$*
28. *ви $_{(дв)}$ повели мене*

△ Коріяцька мова належить до чукотсько-камчатської родини мов. Нею говорять близько 1665 осіб на крайньому сході Сибіру. ə = a в англійському about. c = ч у слові чарівник. g ≈ x у тих днів. j = й у слові йолоп. ŋ = нь у слові лань. ŋ = ng в англійському hang. h i w — приголосні звуки.
—Іван Держанський

Задача № 2 (20 балів). Подано словосполучення мовою хадза та їхні українські переклади. (Див. зображення на наступній сторінці.)

1. chutisa zzokwanako	шия жирафи ^{ч/ж}
2. athuitcha slimibii	сокира чоловіків (для збирання меду)
3. panjubeema popho	бульби <i>V. transvaalensis</i> самця імпали
4. do'aikuitcha sisimibii	бульба <i>V. macrorhyncha</i> левів ^{ч/ж}
5. uphukwabiitcha zzokwanabii	ноги самців жирафи
6. chutikoma beggau	шия самця слона
7. uthumeckoeta dlakwebee	спис дівчат
8. makokoma erati	низька, широка каструля хлопця
9. midlabiisa neeko	кістки бабуїна ^{ч/ж}
10. dungubiima hazzake	самці зебри злодія
11. athobeema sleme	сокири чоловіка (для рубання дров)
12. uphukwakosa beggauko	нога слона ^{ч/ж}
13. shumusa nqeko	ліана <i>V. pseudolablab</i> самиці леопарда
14. gogogogoma uhuyiti	фламінго (одн.) ^{ч/ж} чужоземця
15. uthumesa dlakweko	довгий список дівчини
16. do'aisa sesemeko	ліана <i>V. macrorhyncha</i> левиці
17. midlaitcha niibii	кістка самців бабуїна
18. garibieta akhwitibee	вантажівки жінок

(a) Визначте відповідники:

19. wiriko	A. хвости (наприклад, леопардів)
20. roobee	B. тонка гілка
21. mu'a	C. роги (наприклад, дикдіків)
22. zzahubii	D. короткий, товстий корінь

(b) Перекладіть українською мовою: (c) Перекладіть мовою хадза:

23. gariko	29. нога фламінго (одн.) ^{ч/ж}
24. makubii	30. бульба <i>V. pseudolablab</i> зебри ^{ч/ж}
25. hazzakeko	31. роги самців імпали
26. dongobee	32. товста палка чужоземок
27. zzahoko	33. висока каструля хлопців
28. nqibii	34. довгі, тонкі корені імпали ^{ч/ж}

△ Мова хадза — ізольована мова. Нею говорять близько 1000 осіб у Танзанії. **ch, dl, gg, khw, kw, nj, nq, ph, sh, sl, tch, th, w, y, zz** — приголосні звуки. ' — так зване гортанне зімкнення (коротке зімкнення гортані). Однакові голосні, що йдуть поспіль, вимовляються окремо (зі вставним звуком ').

Ipomoea (I.) transvaalensis, *Vatovaea (V.) pseudolablab* і *Vigna (V.) macrorhyncha* — види ліан з їстівними бульбами (товстими підземними бруньками, схожими на картоплини). Відмінності між цими рослинами не важливі для розв'язання задачі.
—Сем'юел Амед

жирафа

імпала

дікдік

лев

фламінго

бабуїн

слон

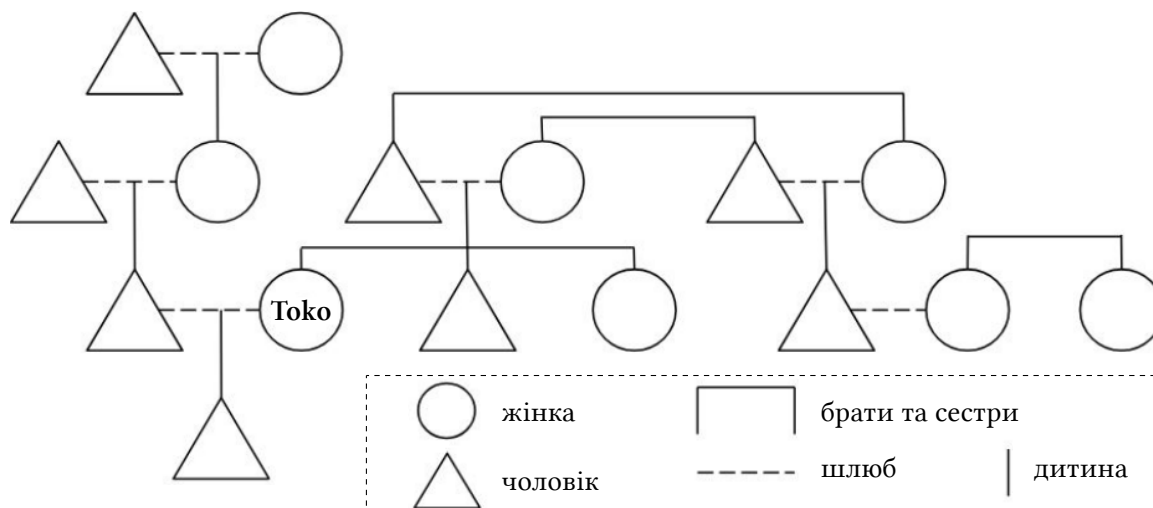

зебра

леопард

Задача № 3 (20 балів). Ось генеалогічне дерево родини, яка говорить мовою комндзо, а також твердження, які описують стосунки спорідненості між членами родини. Брати та сестри розташовані від найстарших (ліворуч) до наймолодших (праворуч). Місце однієї особи з родини, **Тoko**, вже відоме.

1. Wafine Kuraiane nge rä.
2. Mea Gwamane bäñaf yé.
3. Naimr Tokoane ñame rä.
4. Mea Wimsane ñafe yé.
5. Marua Kuraiane enat yé.
6. Naimr Gwamane ...①.
7. Abia Maragaane ñäwi yé.
8. Tawth Kuraiane zath yé.
9. Trafe Wafineane ñame rä.
10. Marua Maragaane zath yé.
11. Tawth Meaane ...②.
12. Abia Gwamane yamit yé.
13. Tawth Wafineane nge yé.
14. Wafine Maragaane zath ñare rä.
15. Kurai Wafineane ñafe yé.
16. Trafe Tawthane ...③.
17. Mea Maragaane zath yé.
18. Nfiyam Wimsane bäñam rä.
19. Wims Gwamane yamit rä.
20. Maraga Tawthane ...④.
21. Skri Gwamane ñafe yé.
22. Naimr Maragaane zath ñare rä.
23. Maraga Tokoane nge yé.
24. Abia Tokoane ngth yé.
25. Toko Wimsane nane rä.
26. Toko Gwamane yamit rä.
27. Maraga Wafineane zath yé.
28. Nakre Wimsane yumad rä.
29. Abia Wimsane nane yé.
30. Mabata ...⑤ ngth ...⑥.

- (a) Заповніть генеалогічне дерево.
 (b) Заповніть пропуски (1–6).
 (c) Твердження нижче — некоректне. Поясніть чому та виправте помилку.

31. Skri Abiaane ñäwi yé.

△ Мова комндзо належить до мовної родини ям. Нею говорять близько 250 осіб у селі Роуку та у селищі Морхед у Західній провінції Папуа Нової Гвінеї. Люди народу фаре́м, які є основними носіями мови комндзо, практикують обмін сестрами: чоловіки з різних кланів одружуються з сестрами один одного (як це показано в генеалогічному дереві).

ä = a в англійському *cat*. ñ = ng в англійському *hang*. th = th в англійському *that*. z = ç у слові *лицар*.

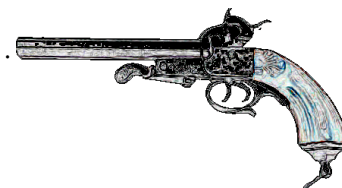
—Аїда Давлетова

Задача № 4 (20 балів). Подано словосполучення мовою дав та їхні українські переклади у випадковій послідовності:

1. <i>çum 'aa'</i>	A. кільце
2. <i>dâw çuum</i>	B. рот
3. <i>dâw nõr</i>	C. капці (шльопанці)
4. <i>dâw nõr keet</i>	D. мізинець
5. <i>dâw tôog</i>	E. зменшувати
6. <i>dâw sôb pis piis</i>	F. донька
7. <i>dâw tôoj</i>	G. банка крупи
8. <i>dôo' piis</i>	H. язик
9. <i>sôb dak</i>	I. нога
10. <i>suk 'aa'</i>	J. ніс

Подано ще декілька словосполучень мовою дав та їхні українські переклади, також у випадковій послідовності:

11. <i>be keet</i>	K. одомашнений тапір
12. <i>be tum</i>	L. капібара
13. <i>yak yaa'</i>	M. листок
14. <i>yak nâax</i>	N. окуляри
15. <i>nâx pôog</i>	O. револьвер.....
16. <i>nâx taax</i>	P. головна річка
17. <i>taax 'uuu</i>	Q. насіння
18. <i>tum tâag</i>	R. одомашнений мурахоїд
19. <i>yon 'uuu</i>	S. тукупі
20. <i>yon tôoj</i>	T. макашейра

(a) Визначте відповідники.

(b) Перекладіть українською мовою:

21. *dâw sôb piis*

22. *dâw sôob pis*

23. *dâw çum piis*

(c) Перекладіть мовою дав:

24. *струмок*

25. *маленький тапір*

26. *око*

27. *онука (донька доньки)*

△ Мова дав належить до надухупської родини мов. Нею говорять близько 140 осіб у бразильському штаті Амазонас.

$\ç \approx t$ у слові *життя*. $j \approx d$ у слові *суддя*. $r \approx z$ у слові *кігті*. $s = sh$ у слові *шафка*. $x = x$ у слові *хата*. $y = \ddot{y}$ у слові *йолоп*. ' — так зване гортанне зімкнення (коротке зімкнення гортані). $\tilde{o}$ = носовий звук. $\hat{a}$, $\hat{o}$ і $\mathbf{n}$ — голосні звуки. Голосна подвоюється на письмі, коли позначає спадний або висхідний тон (включно з $\hat{a}a$, $\hat{o}o$).

Капібари, тапіри та мурахоїди — типові ссавці бразильської фауни. Капібари відомі тим, що мешкають на узбережжях озер, річок та боліт. Мурахоїди відзначаються довгими носами, якими вони ловлять мурах. (Див. зображення на наступній сторінці.) Тукупі — терпка рідина, яку витискають з бульб маніоку. Макашейра — вид маніоку, який характеризується меншою токсичністю.

— Жуан-Енрікі Олівейра Фонтіш (консультантка: Каролін Оберт)

капібара

тапір

мурахоїд

Задача № 5 (20 балів). Чоловіки та жінки говорять мовою янюва по-різному. Подано речення жіночим різновидом мови янюва та їхні українські переклади:

1. **nyu-ardu kiwa-wani**
Хлопчик повернувся.
2. **rru-bardibardilu kanda-wubala ma-burlurlu**
Баба спече хліб.
3. **nyu-marralngujilu jarrilu-yabimanji rra-walkuru**
Лікар лікує вагітну жінку.
4. **wakuku ji-wulumanji**
Собака біжить.
5. **linji-nhanawalu kanyalu-wudurumala nya-mirningiya**
Жінки погодують чоловіка.
6. **ji-jakudukudulu kanyinju-athama nya-munanga**
Ему погнався за білим чоловіком.
7. **nyu-ardulu jilu-nganji warrbima**
Хлопчик бачить динго_{одн.}

А ось речення мовою янюва, які стосуються її чоловічого різновиду, та їхні українські переклади:

8. **li-walkuru kalu-walanyma**
Вагітні жінки з'явилися.
9. **ki-warrbimalu kilu-tha wunala**
Динго_{н. в.} з'їв кенгуру_{одн.}
10. **rra-bardibardi janda-waninji**
Баба повертається.
11. **ki-bulijimanjilu karrilu-yngkarri rra-ardu**
Поліціянт почув дівчинку.
12. **ki-mirningiyalu jilu-wubanji ma-ngarra**
Чоловік готує їжу.
13. **rru-yanyuwalu kanda-ngala munanga**
Жінка з народу янюва побачить білого чоловіка.
14. **linji-marralngujilu kalalu-yabimala li-malbu**
Лікарі вилікують дідів.

(a) Перекладіть українською мовою:

15. *mirningiya ka-wulumala*
16. *nyu-munangalu kalilu-wudurruma li-wakuku*
17. *linji-ardulu jalu-wubanji ma-burlurlu*
18. *rru-nhanawalu janda-athamanji ardu*

(b) Для кожного з наведених в (a) речень мовою яньюва вкажіть, чи воно стосується жіночої мови (♀), чоловічої мови (♂), чи це неможливо визначити (?).

(c) Перекладіть мовою яньюва, подаючи еквіваленти чоловічою та жіночою різновидами мови, якщо вони різні:

19. Собака погнався за дівчинкою.
20. Вагітна жінка годує бабів.
21. Дід вилікував чоловіка з народу яньюва.
22. Кенгуру повернеться.

△ Мова яньюва належить до гілки нгарна пама-нюнгської родини мов. На сьогодні нею вільно говорять три мешканки Північної території (Австралія).

k ≈ *ɾ* у слові *ганок*. **nh** = *n* у слові *бант*. **rr** = дрижачий *p*. **th** = *th* в англійському *that*. **r**, **rd**, **rl** і **rn** вимовляються як **rr**, **d**, **l** і **n**, але з загнутим назад кінчиком язика. **n** перед **j** і **d** позначає потік повітря через ніс перед приголосним.

Динго та ему — тварини, які водяться в Австралії.

—Дан-Мірча Міря (консультант: Джон Бредлі)

Редактори: Сем'юел Амед, Мілена Венева, Елісія Ворнер, Дмитро Герасимов, Ксенія Гілярова, Давід Гультман, Станіслав Гуревич, Шінджіні Ггош, Іван Держанський (техн. ред.), Х'ю Доббс, Борис Іомдін, Кім Мінгю, Лю Юйян, Лі Тхехун, Дан-Мірча Міря, Ліам Макнайт, Андрій Нікулін (відп. ред.), Пань Тунле, Олексій Пегушев, Ян Петр, Пшемислав Подлесьний, Олександр Піперські, Марія Рубінштейн, Даніель Руцький, Кадзуне Сато.

Український текст: Олена Сірук, Андрій Нікулін.

Успіхів!